

Een fijne wijk maken we samen

Het betrekken van inwoners
bij hun leefomgeving

Handreiking voor gemeenten, GGD'en en wijkprofessionals

Inhoudsopgave

Introductie	3
Kernboodschappen	4
Van verkenning naar verdieping	5
Toegepaste werkvormen	6
Succesfactoren om inwoners te bereiken	29
Geleerde lessen	30
Downloads	37
Colofon	38

Het onderzoek “Een fijne wijk maken we samen” is uitgevoerd door GGD West-Brabant, GGD Brabant-Zuidoost, en het PON & Telos, in nauwe samenwerking met de gemeenten Geldrop-Mierlo en Roosendaal. Tranzo (Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Brabant, Tilburg University), het RIVM, Pharos en de Provincie Noord-Brabant maakten deel uit van de begeleidingsgroep. Het project is gefinancierd door ZonMw.

Introductie

Welkom bij de interactieve handreiking “Een fijne wijk maken we samen”. Deze handreiking ondersteunt gemeenten, GGD'en en wijkprofessionals bij het bereiken en betrekken van inwoners bij de ontwikkeling van een gezonde leefomgeving.

Deze handreiking is gebaseerd op ervaringen in twee wijken met een diverse samenstelling in Roosendaal en Geldrop-Mierlo, wijken met de daarbij passende kansen en uitdagingen. Deze handreiking is geen blauwdruk, omdat juist een flexibele aanpak nodig is bij dit soort projecten. Het is een beschrijving van wat hier wel en niet gewerkt heeft.

In deze handreiking vind je:

- Werkvormen om met inwoners in gesprek te gaan.
- Inzichten in wat diverse groepen inwoners belangrijk vinden in de wijk.
- Praktische lessen voor het bereiken en betrekken van inwoners.

“Laat je inspireren door de ervaringen en ontdek wat ook in jouw gemeente of wijk kan werken.”

Kernboodschappen

Wat is belangrijk bij het samenwerken met inwoners?

Samenwerken met inwoners levert waardevolle **inzichten** op én kan bijdragen aan **sociale cohesie**. Dit vraagt om:

- Het goed leren **kennen** van een wijk.
- Samenwerking met **sleutelpersonen**.
- Een **flexibele** aanpak.
- Het inzetten van **passende** en **laagdrempelige werkvormen**.

Persoonlijk contact is hierbij cruciaal.

Wat vinden inwoners belangrijk bij ontmoeten, bewegen en spelen?

Inwoners vinden bij ontmoeten en bewegen vooral **samenzijn** en **ontspanning** belangrijk.

- Ontmoeting kan ook bijdragen aan **persoonlijke ontwikkeling**, bijvoorbeeld in taalvaardigheden.
- Beweging geeft inwoners **voldoening** en de kans om te **genieten van de omgeving**. Ook vindt men het goed voor de **gezondheid**.
- Spelen draait vooral om **samen plezier maken**, het ontwikkelen van **weerbaarheid** en **autonomie**. Speelplekken moeten **veilig, groen** en voldoende **uitdagend** zijn en aansluiten op verschillende leeftijden.

Van verkenning naar verdieping

In zowel Roosendaal als Geldrop-Mierlo begon het traject met de brede vraag om te onderzoeken hoe samen met inwoners te werken aan een gezonde leefomgeving, en inzicht te krijgen in wat zij belangrijk vinden voor een gezonde leefomgeving. De onderzoekers begonnen met een brede verkenning in de wijk. Gedurende het project werd de samenwerking met inwoners en (wijk)professionals steeds intensiever en werd er focus aangebracht in het project door prioritering en verdieping.

Verkenning

Verkenning van de positieve punten en aandachtspunten in de wijk: startfoto, gesprekken met (wijk)professionals en straatinterviews.

Geeft eerste algemene beeld van de buurt of wijk.

Prioritering

In gesprek met professionals en inwoners komen tot een keuze voor één of meer specifieke thema's en/of locaties.

Waarop focussen: waar ligt behoefte, wat gebeurt er al, waar liggen kansen?

Verdieping

- In Roosendaal: werkgroep met organisaties en inwoners om aanpak te bepalen, en het ontwerpen van een voormalig schoolplein met inwoners rondom spelen en ontmoeten.
- In Geldrop-Mierlo: verdieping op het thema sociaal en actief (verdeeld in de categorieën ontmoeten, bewegen en spelen) onder vier groepen inwoners, namelijk moeders en vaders met een niet-Nederlandse herkomst, oudere inwoners en kinderen.

Inzicht in de diversiteit aan wensen (wat?), behoeften en motivaties (waarom?) en in de (on)mogelijkheden en ideeën van inwoners rond het gespreksonderwerp.

Toegepaste werkvormen

Dit overzicht toont de werkvormen die zijn gebruikt voor het verkennen van de wijk, het stellen van prioriteiten en het voeren van verdiepende gesprekken. De werkvormen dienen ter inspiratie. Niet alle werkvormen zijn in beide gemeenten toegepast. Afhankelijk van de wijk, inwonersgroep en fase in het traject kunnen deze werkvormen meer of minder passend zijn. Uiteraard zijn ook andere werkvormen mogelijk.

Verkenning

1. Startfoto en gesprekken met (wijk)professionals
2. Straatinterviews en aansluiten bij bestaande activiteiten
3. Korte vragenlijst

Prioritering

4. Triviant brainstorm methode

Verdieping

5. Buurtactiviteit organiseren
6. Kletsplot
7. Fotogesprek
8. Droombeelden
9. Ganzenbord
10. Plattegrond inrichten
11. Reuzekaart

De startfoto geeft op basis van data van o.a. CBS, GGD, Atlas Leefomgeving en gemeentelijke gegevens een beeld van de leefomgeving: bevolking & woningen, gezondheid, zorggebruik & leefstijl, actief & sociaal, veilig, leefbaar & schoon, voorzieningen & inrichting, groen & klimaat en lucht & geluid. Het overzicht is besproken met gemeente- en wijkprofessionals aan de hand van vragen als:

- Herken je het beeld?
- Wat zijn de verhalen achter de cijfers?
- Wat mis je nog?
- Welke aanvullingen zie je?
- Welke personen spelen een sleutelrol?

Wanneer toepassen?

Geschikt voor de verkennende fase, waarin je een algemeen beeld wilt verkrijgen over sterke punten en aandachtspunten in de wijk.

Voor- en nadelen

- + Breed en feitelijk overzicht van de wijk.
- + Cijfers vormen goed startpunt voor gesprek met professionals.
- Inwonersperspectief ontbreekt.
- Verzamelen en ordenen van data over veel thema's kost tijd.

TIPS

- Gebruik bestaande instrumenten, zoals de [Leefplekmeter](#) van Pharos of de [GO!](#) [methode](#) voor een passende structuur.
- Combineren met ervaring en beleving van inwoners.

Korte, laagdrempelige gesprekken op straat of bij bestaande buurtactiviteiten. Na een korte uitleg over het doel en namens wie, volgen enkele open vragen zoals: ‘Wat gaat goed in de buurt? Waar ben je trots op? Wat kan beter? Welke oplossingen zie je? Uitgangspunt is een open, geïnteresseerd gesprek. Gebruik eenvoudige taal en maak aantekeningen pas achteraf. Formuleer zo concreet mogelijk (vermijd abstracte begrippen zoals “gezonde leefomgeving”) en kies voor persoonlijke notities in plaats van geluidsopnames.

Wanneer toepassen?

Geschikt voor de verkennende fase, waarin je een algemeen beeld vanuit een diverse groep inwoners wil verkrijgen.

Voor- en nadelen

- + Je spreekt op korte termijn een groot aantal inwoners.
- + Laagdrempelig uitvoerbaar, snel een verkennend beeld.
- + Laagdrempelig voor inwoners, het gesprek is kort en wordt door inwoners als positief ervaren.
- + Levert mogelijke sleutelpersonen/ inwoners voor verder traject op.
- Weinig verdieping.
- Taal kan barrière zijn.
- Geen interactie tussen inwoners.

TIPS

- Bij mooi weer: houd voortuingesprekjes, inwoners nemen dan meer tijd voor je.
- Ga op wisselende dagen, tijden en locaties om een diverse groep inwoners te spreken.
- Ga naar plekken waar de mensen komen die je wilt spreken en sluit aan bij bestaande activiteiten. Dit verlaagt de drempel om mee te werken aan jouw onderzoek.

Ervaringsverhaal:

Tijdens de (her)opening van de “Vlinderheuvel” – een buurttuin die bedoeld is om buurtbewoners bij elkaar te brengen – voerde een onderzoeker informele gesprekken met aanwezige buurtbewoners. Rond de heuvel stonden kraampjes met onder andere creatieve activiteiten voor kinderen, koffie, thee en koek, muzikanten, en informatie over natuur (IVN).

De onderzoeker blikt terug:

“Het was een leuke manier om in gesprek te komen en voeling te krijgen met wat er leeft bij buurtbewoners. Het informele karakter en de gemoedelijke sfeer maakten het heel laagdrempelig. Mensen zijn open en geven echt aan wat ze fijn vinden en wat minder, en waar ze aandacht voor zouden willen in de buurt. Een beperking is dat je geen beeld krijgt van de mening van andere buurtgenoten die niet naar zo’n buurtactiviteit komen.”

“Het informele karakter en de gemoedelijke sfeer maakten het heel laagdrempelig.”

Korte vragenlijst huis-aan-huis verspreiden met een ansichtkaart. Vragenlijst digitaal (via QR code) en op papier in te vullen, en in meerdere talen beschikbaar. Eenvoudige vragen, gericht op de directe leefomgeving van de inwoner. Zorg ervoor dat inwoners die op papier invullen, de vragenlijst ergens dichtbij huis, zonder postzegel kunnen afgeven.

Wanneer toepassen?

Geschikt in de verkennende fase, wanneer je een breed beeld wilt ophalen en zoveel mogelijk inwoners de kans wilt geven om mee te denken.

Voor- en nadelen

- + Eenvoudige manier om input op te halen.
- + In verschillende talen aan te bieden.
- Zeer lage respons.
- Weinig originele ideeën.
- Toestemmingsvraag (voor gebruik gegevens) schrikt mogelijk af.
- Niet geschikt voor inwoners die moeite hebben met lezen en schrijven.

TIPS

- Een herinnering kan de respons vergroten, evenals het vermijden van een toestemmingsvraag als dit niet nodig is.
- De vragenlijst persoonlijk afgeven (en eventueel ophalen).

[Korte vragenlijst](#)

Denk mee over jouw buurt!
Mahalleni birlikte düşün!

We gaan samen nadenken over het veld bij Pius X (Edisonstraat 55). Wat wil jij hier graag zien?

Pius X (Edisonstraat 55) yakınındaki alan hakkında birlikte düşüneceğiz. Burada ne görmek istersin?

Vul een korte vragenlijst in en vertel ons wat jij belangrijk vindt!

Kısa bir anket doldur ve senin için neyin önemli olduğunu bize söyle!

Kom je ook naar de Pius X op **vrijdag 4 april** tussen 14.00 en 16.30 uur? We zorgen voor spelletjes, wat te drinken en wat lekkers!

Sen de **4 Nisan Cuma** günü saat 14:00 ile 16:30 arasında Pius X'e geliyor musun? Oyunlar, içecekler ve lezzetli atıştırmalıklar hazırlayacağız!

Ervaringsverhaal:

“Deze werkvorm leverde minder op dan gehoopt. Er is veel energie gestoken in het aanbieden van de vragenlijst in vier talen (Nederlands, Engels, Turks en Arabisch). Op deze manier gaven we alle inwoners een kans om mee te doen. Naast zo’n 12 in het Nederlands ingevulde vragenlijsten is één Engelstalige vragenlijst ingevuld. Hiermee kan je je afvragen of de inzet opwoog tegen hetgeen het opleverde. De reacties bevestigden bestaande ideeën vanuit professionals. Echter, op basis van deze ervaring is alleen een vragenlijst geen goede manier voor inwonersparticipatie.”

“Op basis van deze ervaring is alleen een vragenlijst geen goede manier voor inwonersparticipatie.”

Denk mee over het veld bij Pius X!

Fijn dat je mee wilt denken over het veld bij Pius X! Deze vragenlijst is voor bewoners van 16 jaar en ouder uit de buurt. Het invullen duurt een paar minuten. Scan de QR code of ga naar <https://ap.lc/YoSiit> als je de vragenlijst liever online invult.

Waarom deze vragenlijst? We willen samen met de buurt een fijne plek maken van dit veld. Jouw antwoorden helpen hierbij. Marjolein en Suzan van de GGD lezen alle antwoorden en gaan er samen met buurtbewoners, organisaties van Pius X en de gemeente mee aan de slag.

Wat gebeurt er met jouw antwoorden? We gebruiken jouw antwoorden alleen voor dit project. Ze komen in een verslag of bericht over het project, maar daar worden geen namen in genoemd. Je naam, e-mailadres of telefoonnummer worden nooit gedeeld.

Dit veld ligt binnen de hekken van de oude basisschool Pius X. Op de foto hierboven zie je het veld binnen de rode lijnen.

1. Ik begrijp dat mijn antwoorden alleen voor dit onderzoek worden gebruikt en bewaard.

- ☐ Ja, dat is goed.
☐ Nee, ik wil niet meewerken aan dit onderzoek.

2. Wat zou je graag op dit veld willen doen?

(bijvoorbeeld mensen ontmoeten, sporten, ontspannen of kinderen laten spelen)

3. Wat zou je graag op dit veld willen zien?

(bijvoorbeeld speeltoestellen, bankjes, bloemen, moestuin of een sportplek)

De vragenlijst gaat aan de andere kant verder.

De triviant brainstorm methode is ontwikkeld door Het Pon & Telos. Duo's werken rond een groot tafelzeil met zes 'taartpunten', elk met een andere vraag. Ideeën worden op post-its geschreven en op het zeil geplakt. Na zes tot acht minuten schuift elk tweetal door naar de volgende vraag, totdat elk duo alle zes vragen heeft beantwoord. In de tweede ronde worden oplossingen geprioriteerd. Door stickers te plakken bij de oplossingen naar voorkeur, wordt zichtbaar welke ideeën en oplossingen de meeste steun krijgen.

Wanneer toepassen?

Voor het verzamelen en prioriteren van ideeën. Maximaal 12 deelnemers per tafel (tweetallen per taartpunt).
In dit project vooral met professionals uitgevoerd (slechts twee inwoners) – maar ook goed inzetbaar met inwoners.

Voor- en nadelen

- + Gestructureerd veel ideeën verzamelen in korte tijd.
- + Interactie en voortbouwen op elkaars ideeën.
- + Beperkt afhankelijk van gespreksleiders.
- + Eerder opgehaalde ideeën kunnen vooraf worden toegevoegd.
- + Biedt veilige omgeving voor mensen waardoor ze ook gevoelige zaken durven te benoemen.
- Minder geschikt voor inwoners die moeite hebben met lezen en schrijven.

TIPS

- Zorg dat de vragen geen vaste volgorde kennen, omdat iedereen bij een andere taartpunt start.

[Extra informatie over de Triviant brainstorm methode](#)

Ervaringsverhaal:

Onderzoeker:

“De triviant brainstorm methode is flexibel en goed aan te passen aan verschillende thema’s en vragen. In dit geval werkten we rond twee onderwerpen die voortkwamen uit de verkennende fase 1) (hang)jongeren en (sport)activiteiten en 2) veilig en leefbare openbare ruimte. In de taartpunten stonden vragen als: Wat werkt wel/niet

bij het betrekken van de doelgroep? Op wie richten we ons? Welke werkvormen of oplossingen zie je? In de tweede ronde werden oplossingen geprioriteerd: korte termijn, lange termijn of geen prioriteit.

“Tijdens het prioriteren ontstond veel interactie en energie.”

Het werken in tweetallen maakte het laagdrempelig, en juist tijdens het prioriteren ontstond veel interactie en energie. Het leverde inzicht op in wat anderen bezig hield en een concrete lijst met punten vanuit gemeente, wijkprofessionals en enkele inwoners. Samen met de verkennende fase vormde dit een stevige basis voor de verdiepende fase.”

Organiseren van buurtactiviteiten op een voor inwoners toegankelijke en laagdrempelige locatie, waarvoor buurtbewoners vooraf actief worden uitgenodigd. Naast het bieden van koffie, thee, en spelletjesmogelijkheden voor kinderen, kunnen korte, eenvoudige gesprekken worden gevoerd met laagdrempelige open vragen over de specifieke plek: Wat zou je hier willen doen? Wat zou je hier willen zien? Wil je verder meedenken?

Wanneer toepassen?

Geschikt voor de verdiepende fase, om bij een specifieke plek waar je concreet aan de slag wilt gaan een goed beeld te krijgen vanuit een diverse groep inwoners.

Voor- en nadelen

- + Snel veel inwoners spreken.
- + Laagdrempelig uitvoerbaar, snel een verkennend beeld over een specifieke plek.
- + Laagdrempelig voor inwoners, het gesprek is kort en direct in de buurt.
- + Levert mogelijke sleutelpersonen/ inwoners voor verder traject op.
- + Interactie tussen inwoners mogelijk.
- + Het levert inwoners iets op en draagt direct bij aan ontmoeting in de buurt.
- Vraagt nodige organisatie.
- Taal kan barrière zijn.
- Weersafhankelijk bij buitenlocatie.

TIPS

- Persoonlijk contact: maak na uitnodigingen met flyers vooraf, een aanbelondje bij buurtbewoners.
- Maak het leuk: in dit geval met een hapje en een drankje, grote spellen, glittertattoos en plantjes planten.
- Betrek sleutelpersonen uit de buurt om bekendheid aan de activiteit te geven.

[Flyer en poster](#)

[Instructie en inventariseren behoeften](#)

Verdieping

5. Buurtactiviteit organiseren

Ervaringsverhaal:

Op een vrijdagmiddag waren buurtbewoners uitgenodigd voor een hapje, een drankje en om mee te denken. Voor de kinderen waren er allerlei spelletjes en speeltoestellen geplaatst. Daarnaast konden de kinderen plantjes planten in de voormalige zandbak. Ook waren er glittertattoos en was de plek versierd met slingers.

De uitnodigingen waren huis-aan-huis verspreid, maar bij de start was de opkomst mager. Wijkprofessionals besloten daarop aan te bellen bij omwonenden. Binnen korte tijd kwamen mensen wél, raakten enthousiast en meldden zich aan voor verdiepende werkvormen op een later moment. Ook hier zagen we: persoonlijk contact verhoogt de opkomst.

Redenen om niet spontaan te komen?
Variërend van “spannend om misschien als eerste te zijn” tot “drukte van de dag” en “er gebeurt toch niks mee” (gebaseerd op eerdere ervaringen).
Onze les voor de daaropvolgende bijeenkomsten: nodig buurtbewoners persoonlijk uit én laat hen ook burennemen. Het leverde ons uiteindelijk een betrokken, actieve groep op.

“Onze les voor de daaropvolgende bijeenkomsten: nodig buurtbewoners persoonlijk uit én laat hen ook burens meenemen.”

Groepjes van drie of vier personen trekken om de beurt een kaartje met een vraag (evt. met bijbehorende foto) uit de pot. Degene die een kaart trekt leest de vraag hardop voor en beantwoordt deze, waarna de anderen reageren. De spelleider stelt verdiepende vragen. Met zo'n 10 minuten per vraag komen in een uur tijd zes vragen aan bod. Afsluitend kan een kort groepsgeprek plaatsvinden, waarin één of twee inhoudelijke vragen aan bod komen en/of een evaluatie plaatsvindt.

Wanneer toepassen?

In verdiepende fase. Het legt bovendien een basis voor toekomstige betrokkenheid.

TIPS

- Stel eenvoudige open vragen die mensen uitnodigen over hun eigen ervaringen en ideeën te praten.
- Beperk (sub)groepen tot drie of vier deelnemers voor voldoende tijd en betrokkenheid.
- Gebruik een handzaam formulier voor de spelleider, met daarop verdiepende 'doorvragen' en ruimte voor antwoorden.

Voor- en nadelen

- + Deelnemers vinden het leuk/gezellig.
- + Er ontstaat interactie tussen de deelnemers (overeenkomsten en tegenstellingen komen naar voren).
- + Spelvorm en gebruik van foto's verlagen de drempel om mee te doen in het gesprek.
- Taal kan een barrière vormen.
- Bij elke groep van drie of vier deelnemers is een spelleider, en soms daarnaast ook een tolk nodig.
- Niet iedereen durft de eigen mening te geven in het bijzijn van andere bekende mensen.

[Vraagkaarten](#)

[Instructie en antwoordformulier](#)

Ervaringsverhaal:*Onderzoeker:*

“De Kletsspotmethode vormt een laagdrempelige, toegankelijke en effectieve werkvorm om met inwoners in gesprek te gaan over thema’s als ontmoeten (sociale activiteiten), spelen en bewegen in de wijk. De deelnemers gaven na afloop aan dat ze het leuk vonden om op deze manier met elkaar in gesprek te gaan. De speelleiders merkten ook dat de gesprekken soepel en gemoedelijk verliepen en de deelnemers open waren in hun antwoorden.”

“De deelnemers gaven na afloop aan dat ze het leuk vonden om op deze manier met elkaar in gesprek te gaan.”

In groepjes van maximaal vier inwoners gaan deelnemers onder leiding van een spelleider in gesprek aan de hand van vijf fotokaarten. Elke kaart bevat twee foto's rond een thema. Deelnemers kiezen eerst ieder een smiley (blij, neutraal, niet blij) bij elke foto op de kaart en lichten vervolgens de gekozen smileys toe. Hieruit volgt een gesprek over wat goed gaat en wat de deelnemers belangrijk vinden voor de wijk. Daarna volgt de tweede kaart. Aan het einde vullen deelnemers individueel of in tweetallen een lege kaart met woorden of beelden (tekening) in over wat zij nog meer belangrijk vinden op de gekozen thema's. De bijeenkomst sluit af met een korte gezamenlijke evaluatie van de werkvorm.

Wanneer toepassen?

Zeer geschikt in verdiepende fase, vooral voor inwoners met minder Nederlandse taalvaardigheid of inwoners die minder bekend zijn in het gebied. Vormt een basis voor toekomstige betrokkenheid bij het thema.

TIPS

- Gebruik deze werkvorm bij een bestaande groep, bijvoorbeeld via Vluchtelingenwerk of een andere maatschappelijke organisatie, waar deelnemers elkaar (deels) kennen.
- Laat de vaste begeleider van de groep ook aanwezig zijn (bijvoorbeeld als spelleider of tolk) om een veilige en vertrouwde setting te creëren.

Voor- en nadelen

- + Foto's verlagen de taalbarrière en maken abstracte thema's concreter en herkenbaar.
- + Beelden roepen emoties, meningen en voorkeuren op.
- + Stimuleert interactie: deelnemers reageren op elkaars inbreng, wat herkenning en verbinding kan bevorderen.
- + Individuele keuze (smiley) maakt verschillende meningen, behoeften en motivaties zichtbaar en voedt het gesprek.
- In een uur tijd kun je vier of vijf fotokaarten bespreken.
- De vrije opdracht kost extra tijd, maar levert mogelijk extra inzichten op. Wil je deze benutten? Plan dan langer of organiseer een tweede sessie.

[Fotokaarten en smileys](#)
[Instructie en antwoordformulier](#)

Ervaringsverhaal:*Onderzoekers:*

“Door met foto’s actief in gesprek te gaan over wat inwoners belangrijk vinden in hun leefomgeving, ontstaat meer eigenaarschap. Dit kan een eerste stap zijn richting structurelere participatie, mits er vervolgacties op komen.”

Deelnemers:

“Het was leuk om te doen.
De tijd vloog voorbij.”

Sleutelpersoon en tevens tolk bij de fotogesprekken:

“De foto’s zijn vooral ook geschikt voor mensen die nog niet lang in de wijk wonen; ze tonen beelden van locaties en voorzieningen in de wijk, of van onderwerpen (zoals een buurtactiviteit of een speeltuin) die in andere culturen of landen van herkomst er heel anders uit kunnen zien.”

Onderzoeker:

“De foto’s nodigen uit om locaties en voorzieningen te ontdekken en te bespreken wat deze voor hen kunnen betekenen, en hoe ze aansluiten bij hun behoeften en gewoonten.”

“De foto’s zijn vooral ook geschikt voor mensen die nog niet lang in de wijk wonen.”

Deelnemers (inwoners / kinderen) krijgen foto's of afbeeldingen en materialen (minimaal een A3-vel, plakband, lijm, kleurpotloden en stiften) om hun droombeeld voor de wijk of een specifieke plek te maken: Wat willen ze daar doen? Wat is belangrijk? In kleine groepen laat iedereen het werk zien en licht toe welke keuzes zijn gemaakt en waarom.

Daarna kunnen ideeën worden geprioriteerd. Ieder schrijft z'n persoonlijke top 5 op, bespreekt deze kort in de groep en plakt vervolgens stickers bij de vijf favoriete ideeën. Door de stickers op te tellen ontstaat de 'groeps-top 5', genoteerd op één gezamenlijke placemat. Tot slot wordt deze kort in de grote groep besproken.

Wanneer toepassen?

Verdiepende fase in groep van maximaal 10 personen. Geschikt voor volwassenen en kinderen. Bij kinderen groep van 12 verdeeld in groepjes van vier.

TIPS

- Zorg dat iedereen aan bod komt en zijn/haar keuzes kan toelichten.
- Met kinderen kan het ook tijdens een les op school worden gedaan.
- Aandacht voor verwachtingenmanagement.

Voor- en nadelen

- + Concrete en soms verrassende of innovatieve ideeën.
- + Vergroot enthousiasme en betrokkenheid.
- + Stimuleert interactie tussen inwoners bij werken in tweetallen en terugkoppeling in groep.
- + Weinig last van taalbarrière.
- + Placemat stimuleert verder te denken dan eigen voorkeur. Gezamenlijke prioritering toont gedeelde behoeften en motivaties.
- Te veel 'positieve' afbeeldingen, waardoor inwoners alles willen opnemen in hun droombeelden.
- Aandacht vereist voor groepsdynamiek.
- Niet alle deelnemers vinden knutselen en tekenen leuk, sommige deelnemers hebben weinig ideeën.

Ervaringsverhaal:

“Op een gegeven moment werden de droombeelden zó vol, we hadden bijna alleen maar leuke en goede afbeeldingen uitgezocht. Een volgende keer willen we ook meer prikkelende of controversiële beelden gebruiken, zodat deelnemers bewustere keuzes maken”

Kind:

“Het is leuk om zelf na te denken over hoe mijn droomwijk eruit kan zien.” En: “Leuk dat er met onze ideeën misschien ook wat gedaan wordt.”

“Leuk dat er met onze ideeën misschien ook wat gedaan wordt.”

Begeleiders/ onderzoekers:

“De methode leverde concrete verbeterpunten op die (redelijk) eenvoudig uit te voeren zijn. Daardoor ervaren kinderen dat hun inbreng ertoe doet en krijgen ze een positieve ervaring met participatie, waardoor ze misschien in de toekomst vaker participeren.”

“De methode leverde concrete verbeterpunten op die (redelijk) eenvoudig uit te voeren zijn.”

In groepjes van zo'n 4 inwoners spelen deelnemers een variant op Ganzenbord onder leiding van een spelleider. Op 5 vakjes staat een vraagteken, op 7 vakjes een uitroepteken. Bij deze vakjes horen respectievelijk vraag- en actiekaarten. Bij een vraagkaart gaat de groep in gesprek (maximaal 10 minuten per vraag), en actiekaarten bevatten opdrachten. Zodra de tijd op is (bijvoorbeeld na 60 minuten) of alle spelers het eindpunt hebben bereikt, kan een gezamenlijk nagesprek volgen met vragen als: Wat kunnen jullie of andere inwoners zelf doen? Wat zou daarbij helpen?

Wanneer toepassen?

Verdiepende fase met inwoners.

Voor- en nadelen

- + Speels en gemoedelijk; tempo blijft erin.
- + Kleine groepen en spelvorm zorgen dat iedereen meedoet.
- + Vormgeving met herkenbare afbeeldingen op het spelbord wordt gewaardeerd.
- Spel is alleen in het Nederlands (tolk mogelijk, kost wel extra tijd).
- Sommige mensen focussen meer op voortgang in het spel zelf en minder op (een bijdrage aan) het gesprek.
- Het onder bekenden zijn, remt sommige inwoners af om de eigen mening te geven.

TIPS

- Zorg voor willekeurige tafelindeling door bijvoorbeeld bij binnenkomst een kaartje met nummer of een kleur te geven. Op die manier voorkom je dat mensen in groepjes komen waar ze elkaar goed kennen en bepaalde dingen niet durven zeggen.
- Meer tijd beschikbaar? Bespreek vragen uitgebreider of voeg extra vragen toe (door meer vakjes op het spelbord een vraagteken te geven).

[Spel, vraag- en actiekaarten](#)

[Instructie, antwoordformulier en foto's](#)

Inwoners krijgen een plattegrond op schaal, afbeeldingen van elementen (zoals speeltoestellen, bankjes, groen), stiften en plakband om een stukje leefomgeving (in dit geval een voormalig schoolplein) in hun buurt in te richten. Dit mag ook in tweetallen. Hierna worden de gemaakte plattegronden aan elkaar getoond. In de groep bespreekt men vervolgens waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt en welke overeenkomsten en verschillen er waren.

Wanneer toepassen?

Bij concrete inrichting van een locatie, maximaal 10 personen in één groep.

TIPS

Deze methode vergt veel 'knip en plak werk' vanuit onderzoekers. Beraam dit goed in je voorbereidingstijd.

Voor- en nadelen

- + Levert concrete ideeën en onderliggende motivaties op.
- + Inwoners zijn enthousiast en stellen zich open.
- + Veel interactie en weinig last van taalbarrière.
- Let op met verwachttingsmanagement; dit is een erg concrete stap.
- Kost veel voorbereidingstijd.
- Kans op 'droombeelden': zorg voor afbakening bijvoorbeeld op basis van budget of aantal elementen.

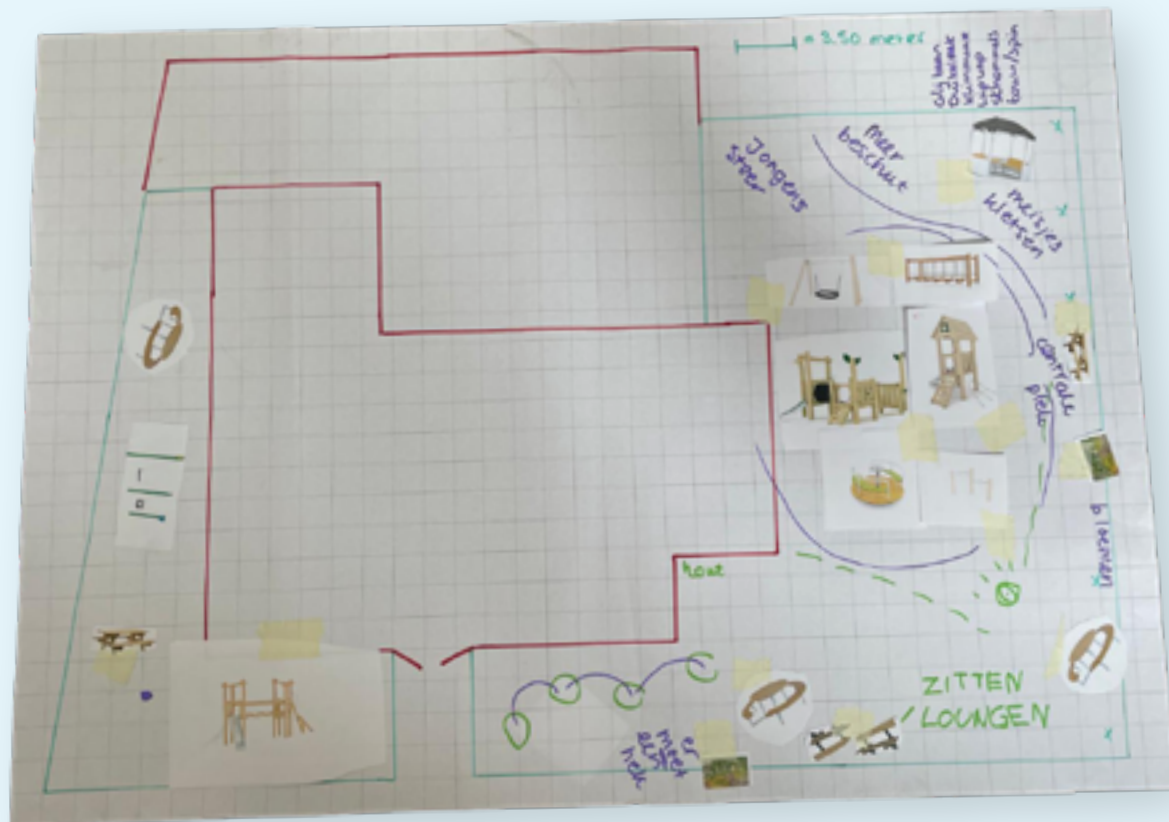
Ervaringsverhaal:*Inwoner:*

“Persoonlijk vond ik het zelf erg fijn om hierin betrokken te worden het is natuurlijk toch je woon- en leefgebied waar het om gaat! Dus dat wij daar als bewoners zelf veel input in hebben is echt super!”

Onderzoeker:

“Op basis van de plattegronden zouden we op initiatief van de buurtbewoners met twee ontwerpen langs de deur gaan, om andere buurtbewoners een voorkeur door te laten geven. Dit bleek niet haalbaar. Hierover zijn we open met de buurtbewoners in gesprek gegaan, wat erg werd gewaardeerd. Samen is besloten op dat moment niet langs de deuren te gaan, maar in plaats daarvan de tijd te gebruiken om samen verder te werken aan het ontwerp. Deze flexibiliteit heeft uiteindelijk nog veel nuttige input opgeleverd.”

“Persoonlijk vond ik het zelf erg fijn om hierin betrokken te worden.”

In groepjes van drie of vier tekenen kinderen op een plattegrond van de wijk (A2-formaat) waar ze vaak komen en wat ze daar doen (bijv. route naar school, speelplekken), en ook plekken waar ze iets zouden willen doen maar nu nog niet kunnen. Ook markeren ze plekken met groene smileys ('leuk') of rode smileys ('niet leuk') en lichten hun keuze toe. Zo ontstaat inzicht in hun beleving, behoeften en ideeën over spelen, sociale contacten, groen en veiligheid.

Wanneer toepassen?

Verdiepende fase, voor inzicht in beleving en wensen over buitenruimte in een geselecteerd gebied. Uitgevoerd met kinderen van 9-12 jaar, ook geschikt voor volwassenen met aangepaste vragen.

Voor- en nadelen

- + Stimuleert gesprek tussen kinderen (of volwassenen).
- + Creatief: tekenen, stickers plakken en schrijven.
- + Goed te combineren met werkvorm 'droombeelden'.
- + Helpt kinderen aan te geven wat ze leuk en minder leuk vinden in de wijk waar ze wonen.
- Kaartlezen kan lastig zijn voor jonge kinderen.
- Online kaarten bevatten vaak meer details dan nodig voor het doel.

TIPS

- Kies een duidelijke kaart met herkenbare plekken (school, speelplekken, winkels en grote wegen).
- Stel eenvoudige open vragen die dicht bij de beleving van kinderen liggen, zoals: Waar speel je vaak? en Waar kom je liever niet? En vraag ook door: Waarom daar? Wat is er fijn op die plek? of Waarom niet?

Ervaringsverhaal:

Onderzoeker en spelleider over de toepassing van deze werkvorm, gevolgd door de werkvorm 'droombeelden':

“Door te starten met een sportieve activiteit en tussendoor sportieve spelactiviteiten uit te voeren, konden kinderen hun energie kwijt en doen wat ze echt leuk vinden. Het was lastig voor ze om geconcentreerd te blijven tijdens een werkvorm die 20 minuten duurde. De kinderen hadden het echt nodig om tussendoor te kunnen spelen/rennen.”

“De kinderen hadden het echt nodig om tussendoor te kunnen spelen/rennen.”

Inzet spelleider:

- Kleine groepen werken bij veel werkvormen het beste. Bij elk groepje hoort een gespreks- of spelleider. De gespreksleider legt de werkvorm uit en leidt het gesprek, houdt de tijd in de gaten en zorgt voor interactie tussen de deelnemers.
- Verzorg vooraf een instructie voor gespreksleiders zodat ze letten op:
 - Gelijke spreektijd voor deelnemers.
 - Respectvolle interactie tussen deelnemers.
 - Doorvragen voor verdieping.
 - Noteren van antwoorden.
 - Verdeling van de tijd over meerdere vragen. Spreek af hoe lang het gesprek per vraag mag duren.
- Het helpt als één begeleider een vrije rol heeft; hij/zij kan gespreksleiders ondersteunen bij het goed doorvragen, interactie bevorderen en/of antwoorden noteren.

“Kleine groepen werken bij veel werkvormen het beste.”

Succesfactoren om inwoners te bereiken

Om zoveel mogelijk inwoners te laten deelnemen aan de hiervoor genoemde bijeenkomsten en werkvormen, moet je de inwoners eerst zien te bereiken. De volgende ideeën kunnen hierbij helpen:

- **Samenwerking met sleutelpersonen en wijkprofessionals:** helpt om specifieke inwonersgroepen uit te nodigen, bijvoorbeeld via hun eigen netwerk. Zij spelen ook een rol bij de voorbereiding: het kiezen van werkvormen die passen bij verschillende groepen en het vinden van geschikte gelegenheden (bijvoorbeeld aansluiten bij bestaande activiteiten of een passende activiteit op een vertrouwde locatie).
- **Werkgroep met vertegenwoordiging vanuit inwoners:** inwoners denken mee over de beste manier om in contact te komen met inwoners en belangrijke randvoorwaarden voor bijeenkomsten. Ook kunnen ze actief meehelpen bij de werving.

- **Flyeren, posters, sociale media en lokale krantjes:** zet verschillende communicatiemiddelen in, zo krijgt iedereen de kans om mee te doen.
- **Activiteiten organiseren:** leg de nadruk op een leuke, positieve bijeenkomst in de buurt.
- **Aansluiten bij bestaande activiteiten of groepen:** hiermee kom je laagdrempelig in gesprek met inwoners (en professionals in de wijk) en leert de wijk ook jou kennen.
- **Langs de deuren gaan:** persoonlijk contact werkt het best om mensen uit te nodigen om naar een bijeenkomst te komen. Dit verlaagt drempels, zeker voor mensen die het spannend vinden om als eerste naar een bijeenkomst te gaan.
- **Het schaalniveau doet er toe:** meedenken over een onderwerp is betekenisvol voor inwoners als het gaat om de eigen straat of eigen buurtje, of locaties in de wijk waar mensen zelf regelmatig komen.
- **Maak het aantrekkelijk:** denk na over hoe je een bijeenkomst aantrekkelijk maakt voor inwoners om te komen. Dit kan een bedankje, vergoeding of een gratis lunch zijn, maar ook een gezellige en leuke activiteit.
- **Wees flexibel:** wees bereid tot aanpassingen, en stem de dag en tijd af op de wensen en mogelijkheden van de inwoners.
- **Heb een duidelijk doel en communiceer dat.**
- **Kom gemaakte afspraken na.**

“Persoonlijk contact werkt het best om mensen uit te nodigen naar een bijeenkomst te komen.”

Geleerde lessen

Wat vinden inwoners belangrijk voor een gezonde wijk?

De behoeften, motivaties en randvoorwaarden m.b.t een gezonde leefomgeving kunnen verschillen tussen diverse inwonersgroepen. Elke inwoner denkt mee vanuit zijn of haar eigen kader: inwoners beoordelen de buurt en bepalen wat belangrijk is op basis van hun persoonlijke ervaringen, achtergrond en mogelijkheden om bij te dragen. Tegelijkertijd laten de bevindingen enkele algemene uitkomsten zien.

“Inwoners verschillen in hun normbesef en referentiekader over wat “normaal” is en wat zij belangrijk vinden.”

Behoeften en motivaties voor:

- **Ontmoeten:** sociale verbinding, nieuwe contacten opdoen, ontspanning en genieten. Voor inwoners van niet-Nederlandse herkomst speelt ook persoonlijke ontwikkeling, zoals een taal beter leren of leren hoe het werkt in de buurt/ gemeente.
- **Spelen:** plezier, ontspannen, ontwikkeling, autonomie en uitdaging. Voor kinderen zelf is plezier het belangrijkste, maar ook samen spelen met andere kinderen.
- **Bewegen:** sociale verbinding, ontmoeting, lichamelijke en mentale gezondheid, ontspanning en genieten van de omgeving.

Belangrijke randvoorwaarden voor een gezonde leefomgeving om te ontmoeten, spelen en bewegen:

- **Bereikbaarheid:** fysieke nabijheid en/of gemakkelijk te bereiken (bijv. hulp bij vervoer).
- **Veiligheid:** plek veilig om te bereiken en om te zijn (fysiek en sociaal veilig).
- **Toegankelijkheid:** informatie over activiteiten via diverse kanalen, laagdrempelige aanmelding, betaalbaar.
- **Uitstraling:** schoon en groen, goed onderhoud.
- **Voorzieningen:** zowel binnen als buiten voorzieningen voor ontmoeten, bewegen en spelen.
- **Diversiteit:** biedt voorzieningen en activiteiten passend bij diverse leeftijdsgroepen en culturen.
- **Inclusiviteit:** gevoel van welkom zijn, acceptatie en aansluiting op de inwonersgroep.

Geleerde lessen per inwonersgroep

Behoeften, motivaties en randvoorwaarden voor een gezonde leefomgeving verschillen per inwonersgroep. Lees hieronder wat specifiek voor deze inwonersgroep van belang is rondom ontmoeten, spelen en bewegen in de wijk.

Met daarbij praktische tips voor het bereiken en betrekken van deze inwonersgroep. Dé oudere inwoner, hét kind en dé ouder van niet-Nederlandse herkomst bestaan niet: binnen elke groep zijn er grote verschillen in behoeften en motivatie.

Klik op de inwonersgroep voor meer informatie

Oudere inwoners

Kinderen

Ouders met een niet-Nederlandse herkomst

Inwoners die Nederlandse taal niet goed spreken

Behoeften en motivatie om mee te doen aan activiteiten:

- Sociaal contact
- Verbinding i.v.m. gevoel van eenzaamheid

Specifieke randvoorwaarden:

- Toegankelijke informatie (niet alleen digitaal)
- Veiligheid in buitenruimte (fysiek en sociaal): oudere inwoners hebben sneller een onveilig gevoel in de buitenruimte, bijv. hinder van snelle fietsers, scooters, fatbikes op gedeelde fiets- en wandelpaden.

Praktische aanpak

- Werk samen met sleutelpersonen uit deze leeftijdsgroep. Zij weten vaak goed wat wel en niet werkt bij deze doelgroep.
- Combineer inhoud met gezelligheid. Organiseer de werkvorm voor de dataverzameling daarom liefst overdag met een gezellige activiteit en bied koffie en gebak of een lunch aan.
- Zorg tijdens de werkvorm voor voldoende rust en tijd om de aandacht vast te houden.
- Gebruik voor de werving en aanmelding geen digitale communicatie, of zeker niet uitsluitend. Werk via persoonlijke contact, flyers, berichten in een goed gelezen buurt- of dorpskrant en maak telefonische aanmelding mogelijk.

Behoeften en motivatie om mee te doen aan activiteiten:

- Spelen als basis voor sociale, mentale en fysieke ontwikkeling (gezondheid in brede zin)

Specifieke randvoorwaarden:

- Variatie in speelvoorzieningen voor jonge en oudere kinderen

Praktische aanpak

- Werk samen met de (basis)school en de kinderopvang: zij kennen de kinderen, weten wat past per leeftijd en kunnen meedenken over een geschikte setting om werkvormen met kinderen toe te passen. Zij zijn vaak in staat een ruimte en begeleiding te faciliteren.
- Houd rekening met de concentratie, ook als de werkvorm speels of creatief is.
- Spreid activiteiten over meerdere momenten, bijvoorbeeld als project (bij de BSO) of in burgerschapslessen. Een BSO-begeleider of leerkracht stimuleert en begeleidt de kinderen in de werkvorm.
- Zorg dat een snelle en concrete actie kan worden gerealiseerd zodat kinderen zien dat meedoen loont.

Behoeften en motivatie om mee te doen aan activiteiten:

Sociale contacten voor persoonlijke ontwikkeling en integratie (Nederlandse taal leren, 'weten hoe alles werkt' in Nederland, de gemeente en de wijk, en empowerment voor vrouwen).

Specifieke randvoorwaarden:

- **Diversiteit in aanbod:** activiteiten passend bij specifieke culturele waarden en normen, zoals zwemles / zwemuurtjes voor alleen vrouwen.
- **Inclusiviteit:** welkom voelen en geaccepteerd worden ('met hoofddoek').
- **Toegankelijke informatie:** over ontmoetingsplekken, activiteiten en groene omgeving om te bewegen en genieten. Soms weten ouders niet wat er waar voor wie te doen is of waar ze mooi kunnen wandelen of fietsen.
- **Ontmoetingsplekken binnen en buiten:** deze ouders vinden het belangrijk om ook buiten hun eigen huis elkaar te kunnen ontmoeten, ook op koude of natte dagen. Ze kennen het wijkhuis vaak niet als ontmoetingsplek en willen ook graag buiten (overkapt) samen kunnen zijn.
- **Speelvoorzieningen die veilig en schoon zijn:** deze groep hecht veel belang aan veiligheid (zachte ondergrond, geen water, toezicht) en niet vies worden (geen zand en/of water).
- **Speelplekken voor kinderen die ook ontmoetingsplek zijn voor ouders:** bijvoorbeeld in een parkachtige groene en bloemrijke omgeving.

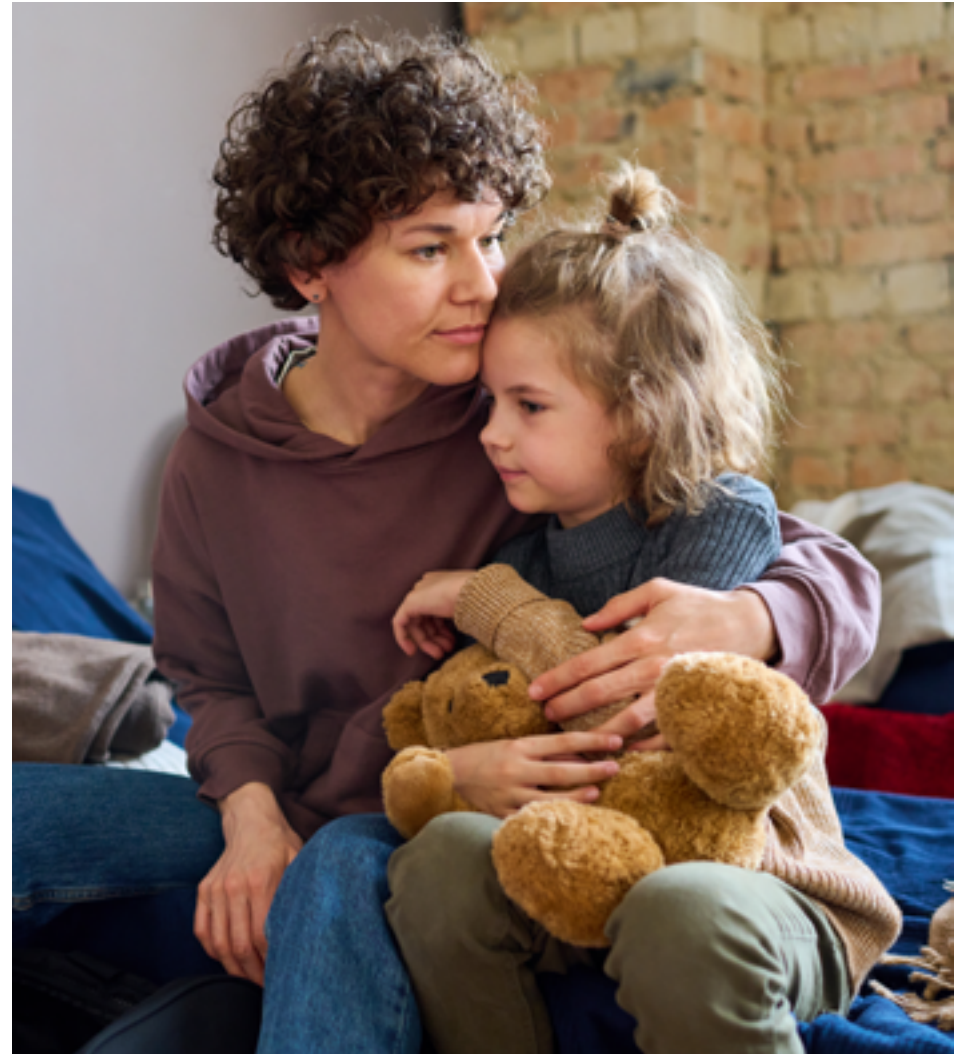
Praktische aanpak

- Werk samen met sleutelpersonen met een niet-Nederlandse herkomst, die bij voorkeur een breed netwerk hebben in de doelgroep.
- Vind sleutelpersonen via professionals uit het welzijnswerk, gemeente (bijv. gebiedsregisseur, handhaver), onderwijs, kinderopvang of woningcorporaties. Vaak levert het ene contact nieuwe contacten op (sneeuwbal effect).
- Sluit aan bij bestaande groepen en activiteiten waarin deze inwoners al samenkomen.
- Houd rekening met culturele normen en gewoonten, met bijvoorbeeld aparte bijeenkomsten voor mannen en vrouwen, en cultureel passende versnaperingen (denk o.a. aan Ramadan).

Praktische aanpak

- Gebruik inclusieve werkvormen waarbij gebruik gemaakt wordt van afbeeldingen.
- Maak gebruik van een tolk. Kijk daarbij naar mogelijkheid voor een tolk uit de eigen wijk of voor inwoners bekende professionals of sleutelpersonen.
- Zorg voor duidelijke instructies voor de tolk: zorg dat hij/zij niet teveel samenvat, omdat er anders informatie verloren gaat die voor de onderzoeker mogelijk wel van belang is.
- Scheid de rol van tolk en spelleider zodat beide rollen goed vervuld kunnen worden (focus op beperkt aantal taken).
- Plan extra tijd en budget voor het vertalen van de communicatie, zowel voor de werving als tijdens (groeps)gesprekken met deze inwoners. Overweeg om hierbij een tolk in te zetten.
- Beperk groepsgrootte afhankelijk van het beschikbare aantal tolken.

Geleerde lessen Proces

Het goed leren kennen van een wijk

Beschikbare cijfers zijn waardevol (startfoto); kwalitatieve input verrijkt de cijfers (via gesprekken met gemeente, wijkprofessionals, sleutelpersonen en inwoners).

Samenwerken met sleutelpersonen

Om de wijk te leren kennen, werkvormen aan te laten sluiten en inwoners te bereiken.

Een flexibele aanpak

Neem tijd voor opbouwen van relaties, sluit aan op bestaande activiteiten en maak gebruik van momentum in de wijk. Bereidheid om aan te passen in werkvormen en moment om deze aan te bieden.

Inzetten van passende en laagdrempelige werkvormen

Rekening houden met inwonersgroep, taal – aansluitend bij de leefwereld. Maak het aantrekkelijk. Persoonlijk contact is hierbij cruciaal!

Downloads

Ganzenbord

Spel, vraag- en actiekaarten
Instructie, antwoordformulier en foto's

Kletspot

Vraagkaarten
Instructie en antwoordformulier

Fotogesprek

Fotokaarten en smileys
Instructie en antwoordformulier

Buurtactiviteit

Flyer en poster
Instructie en inventariseren behoeften

Inspiratiebronnen voor werkvormen

Onderstaande bronnen zijn bedoeld als inspiratie, niet als volledig overzicht.

1. [E-learning: Samenwerken met de mensen om wie het gaat](#) (Pharos)
2. [De vier bouwstenen van samenwerken](#) (Pharos)
3. [Leefplekmeter](#) (Pharos)
4. [GO! Methode](#) (RIVM)
5. [Samenwerken en participatie](#) (Platform31)
6. [Kennisbundel: Gezond leven in gemeente en regio.](#) (ZonMw)
7. [Gelijke kansen op groen en gezond](#) (Academische Werkplaats Gezonde Leefomgeving)
8. [Actieonderzoek in het sociaal domein](#) (Movisie)
9. [Burgerparticipatie](#) (Movisie)
10. [Participatief actieonderzoek](#) (Institute for Positive Health)
11. [Samen met kinderen een beweegvriendelijke omgeving ontwerpen](#) (Alles over sport)
12. [Bouwen aan vertrouwen. Een handreiking voor beleid en bestuur](#) (het PON & Telos)

Colofon

Handreiking Een fijne wijk maken we samen

Uitgave: GGD West-Brabant, team onderzoek

Datum: september 2025

Opgesteld door:

Paula Dijkema, GGD Brabant-Zuidoost

Jolanda Luijten, Het PON & Telos

Suzan Robroek, GGD West-Brabant

Marjolein Stoopendaal, GGD West-Brabant

In samenwerking met:

Tanja Bröcheler, gemeente Geldrop-Mierlo

Marcel Schoones, gemeente Roosendaal

Met dank aan de begeleidingsgroep

Elles Breebaart, provincie Noord-Brabant

Ien van de Goor, Tranzo, Academische Werkplaats

Publieke Gezondheid Brabant, Tilburg University

Sandra Kuiper, GGD West-Brabant

Tom Moons, Pharos

Yara ten Pas, GGD Brabant-Zuidoost, GGD Hart

voor Brabant en GGD West-Brabant, Gezondheid,

Milieu & Veiligheid Brabant

Lisette Plantinga, RIVM

Met dank aan:

de betrokken sleutelpersonen, wijkprofessionals en inwoners voor hun inzet en waardevolle bijdragen, en aan alle medewerkers die gedurende het onderzoek hebben bijgedragen aan veldwerk, analyse en interpretatie. Hierbij in het bijzonder dank aan Wieke Waanders en Michelle Hoeijmakers (GGD Brabant-Zuidoost), Ohinya Wattimena en Dymphie Mioch (GGD West-Brabant), Emma Roelse (het PON & Telos) en (Pauline Stevens voor de gemeente Roosendaal).

Dit project is gefinancierd door:

ZonMw

Vormgeving en opmaak:

Communicatie Team, 's-Hertogenbosch

Foto omslag: Micle de Greef

Contact:

onderzoek@ggdwestbrabant.nl

©GGD West-Brabant, 2025.

Overname van teksten is toegestaan met bronvermelding.